

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ - VĂN HÓA ĐÌNH THỌ CHƯƠNG, XÃ ĐẠO LÝ, HUYỆN LÝ NHÂN, TỈNH HÀ NAM

PHẠM NGỌC HUỆ

Email: phamhue.dihavina@gmail.com

Trường Cao đẳng Sư phạm TW

SOME SOLUTIONS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF THO CHUONG HISTORICAL - CULTURAL RELICS, DAO LY COMMUNE, LY NHAN DISTRICT, HA NAM PROVINCE

TÓM TẮT

Di tích lịch sử - văn hóa đình Thọ Chương thuộc xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam được Nhà nước công nhận và cấp Bằng di tích Lịch sử - Văn hóa cấp quốc gia năm 1995, di tích có ý nghĩa lịch sử và kiến trúc nghệ thuật đặc sắc, là công trình quy mô được xây dựng từ thế kỷ XVI, XVII. Nơi đây, còn lưu giữ nguyên vẹn 5 đạo sắc phong các niên đại từ 1853 đến 1924, giữ gìn được hệ thống cột gỗ lớn, các mảng chạm khắc, hoành biểu, đại kiệu (cỗ kiệu 16 người khiêng - thế kỷ XVI). Đình Thọ Chương là một trong những ngôi đình có kiến trúc nghệ thuật tiêu biểu thời Hậu Lê đậm nét truyền thống văn hóa đồng bằng nông thôn Bắc Bộ gắn liền với lao động, sản xuất và chống giặc ngoại xâm... Hiện nay nhiều hạng mục di tích đã xuống cấp nghiêm trọng, công tác quản lý di tích còn nhiều bất cập, rất cần có những giải pháp hữu hiệu để nâng cao hoạt động quản lý đối với di tích này.

Từ khóa: Tuyên truyền, bảo tồn, di tích, đình Thọ Chương, kiến trúc nghệ thuật

ABSTRACT

Tho Chuong historical - cultural relics is belonging to Dao Ly commune, Ly Nhan district, Ha Nam province were recognized by the State and granted a National Historical - Cultural Certificate in 1995. It is a historical monument and unique art architecture, a large-scale construction built from the sixteenth and seventeenth centuries. It still preserves intact 5 ordained styles dating from 1853 to 1924, preserving the system of large wooden pillars, carved plates, palanquin, great palanquin (palanquin 16 people carrying - 16th century). Tho Chuong communal house is one of the houses with typical art architecture of Hau Le period, which is imbued with the cultural traditions of the Northern rural plain associated with labor, production and aggression against foreign invaders. Currently many items relics are seriously degraded, the management of relics is still inadequate, it is necessary to have effective solutions to improve the management activities for this monument.

Keywords: Propaganda, conservation, monuments, Tho Chuong communal house, art architecture

Đình Thọ Chương (còn gọi đình Vũ Xá) là công trình kiến trúc quy mô được xây dựng từ thế kỷ XVI, XVII, nằm bên bờ sông Hồng thuộc xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, phía đông tỉnh Hà Nam, là mảnh đất giàu truyền thống văn hóa, lịch sử. Trải qua bao biến động của thời gian, thăng trầm của lịch sử, đến nay, đình Thọ Chương vẫn lưu giữ được hình ảnh của một ngôi đình cổ, chứng tích cho sự hình thành và phát triển của xã Lý Nhân và ngày càng trở nên gắn bó mật thiết với đời sống của nhân dân trong sinh hoạt văn hóa, tín ngưỡng, thể hiện đạo lý uống nước nhớ nguồn, tự hào dân tộc, sự gắn kết cộng đồng.

Theo những tư liệu, di vật, cổ vật hiện đang lưu giữ tại đình, cho thấy di tích đình Thọ Chương được khởi dựng từ cuối thế kỷ XVI, đầu thế kỷ XVII, mang đậm truyền thống lịch sử và kiến trúc nghệ thuật thời Hậu Lê, với các mảng chạm khắc hệ thống bẩy tiền, bẩy hậu chạm nổi các cánh lá lật, mảng mây tản, lá hỏa, các họa tiết long hóa. Nổi bật là cỗ đại Kiệu quy mô lớn, dáng dấp đặc biệt được chạm khắc công phu. Họa tiết trên kiệu mang dấu ấn văn hóa thời hậu Lê (Kỷ Mão niên tạo). Ngày 12/12/1994, Bộ trưởng Bộ Văn hóa - Thông tin đã ký Quyết định số 3211/QĐ-BT, về việc Công nhận Di tích Kiến trúc - Nghệ thuật đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam; đến ngày 10/7/1995, nhân dân thôn Thọ Chương vui mừng được đón Bằng Công nhận Di tích Lịch sử - Văn hóa.

1. Công tác quản lý đình Thọ Chương hiện nay

1.1. Quản lý nhà nước về di sản văn hóa

Nhà nước đã có những cơ chế, chính sách nhằm bảo tồn và phát huy giá trị di tích LSVH góp phần làm thay đổi nhận thức của xã hội về giá trị, vai trò của di tích LSVH. Tuy nhiên, công tác quản lý di tích LSVH nói chung vẫn còn những hạn chế, cụ thể như: Trong cùng địa phương đã có những quan niệm khác nhau về đầu tư, bảo vệ, giữ gìn các di tích LSVH đối với các di tích của cơ quan quản lý. Việc phân công rõ ràng giữa các cơ quan quản lý còn thiếu sự đồng bộ về trách nhiệm bảo vệ, giữ gìn các di tích, dẫn đến tình trạng di tích xuống cấp do chưa được quan tâm sát sao. Vẫn còn tình trạng quan liêu, thiếu trách nhiệm trong quản lý, giao khoán cho các Ban quản lý, cơ sở tín ngưỡng thực hiện công tác trùng tu, tôn tạo làm mất đi nét đặc trưng văn hóa ban đầu của các di tích.

1.2. Những yếu tố tác động đến quản lý di tích đình Thọ Chương

Những năm qua, công tác quản lý tại di tích tại địa phương đã đạt được kết quả nhất định về bảo tồn và phát huy di tích. Tuy nhiên, do những nguyên nhân khách quan và chủ quan của thời gian, khí hậu, và con người, nhiều hạng mục đình Thọ Chương đã và đang bị xuống cấp nghiêm trọng. Vì vậy, công tác bảo tồn

và phát huy giá trị di tích đang đứng trước nhiều thách thức.

Trong thời kỳ phát triển đất nước và hội nhập quốc tế hiện nay, công tác quản lý di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương cần có những thay đổi về cách thức và giải pháp phù hợp với thực tiễn. Quán triệt chủ trương của Đảng và chính sách pháp luật của Nhà nước, ngành Văn hoá, Thể thao và Du lịch, chính quyền tỉnh Hà Nam đã xác định việc bảo tồn và phát huy giá trị các di sản văn hoá của dân tộc là nhiệm vụ quan trọng và cấp thiết. Nghị quyết Đại hội XI của Đảng nêu rõ: “Tăng cường kinh tế gắn liền với tiến bộ và công bằng xã hội, giữ gìn và phát huy bản sắc văn hoá dân tộc, bảo vệ môi trường sinh thái...”, Nghị quyết Hội nghị lần thứ 9 (Ban Chấp hành Trung ương khóa XI) cũng đã nhấn mạnh quan điểm bảo tồn, phát huy di sản văn hoá dân tộc nhằm xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Quá trình công nghiệp hoá, đô thị hoá đã thay đổi lợi ích của cộng đồng, người dân chuyển từ nghề nông sang làm thủ công nghiệp, kinh tế địa phương, tham gia kinh doanh dịch vụ. Đời sống kinh tế của người dân thay đổi đáng kể. Khi đời sống vật chất đã đủ đầy, người dân đã quan tâm nhiều hơn đến đời sống tinh thần trong đó có vấn đề tâm linh, tín ngưỡng, tham gia vào các hoạt động văn hóa tín ngưỡng tại các di tích, đồng thời sẵn sàng đóng góp kinh phí, vật chất theo các chương trình xã hội hóa hoạt động bảo tồn, tôn tạo đã làm cho họ có những ứng xử khác đối với di tích. Trước đây, các di tích chủ yếu thỏa mãn nhu cầu tinh thần của cư dân cộng đồng, nhưng chính nhờ sự phát triển kinh tế quá trình phát triển nông thôn đã giúp người dân sống gần di tích có thêm lợi ích kinh tế khiến người dân gắn bó với di tích, quan tâm và bảo vệ di tích của địa phương mình.

Mặc dù đã đạt được những thành tích nhất định tuy nhiên, phát triển kinh tế xã hội với tốc độ nhanh chóng cũng dẫn đến sự thương mại hóa, thị trường hóa lễ hội của nhiều di tích. Ở nhiều di tích xuất hiện hiện tượng hàng quán lấn chiếm vào trong di tích,... đã làm ảnh hưởng trực tiếp đến đạo đức, lối sống, trật tự an ninh, cảnh quan môi trường cũng như giá trị của di tích, có những giá trị trước đây luôn được trân trọng thì nay đã khác. Người dân quan niệm rằng, hoạt động bảo tồn gìn giữ di tích là việc làm của các cơ quan chức năng và là trách nhiệm của ban quản lý do một số cụ cao tuổi về hưu đảm nhiệm.

Từ những yếu tố trên đã tác động không nhỏ đến công tác quản lý di tích LSVH trên địa bàn nói chung. Do đó, cần có những giải pháp quản lý phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý di tích LSVH đình Thọ Chương trong giai đoạn hiện nay.

2. Giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý di tích LSVH đình Thọ Chương

2.1. Tăng cường sự lãnh đạo, quản lý của Nhà nước đối với việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa di tích đình Thọ Chương

Để nâng cao hiệu quả quản lý di tích đình Thọ Chương, cần có sự quan tâm chỉ đạo sát sao của các cấp ủy đảng, chính quyền cùng các cơ quan, tổ chức trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa; tập trung phát triển kinh tế địa phương, nhằm nâng cao chất lượng cuộc sống và văn hóa tinh thần của nhân dân; tăng cường hoạt động giáo dục truyền thống trong các trường học thông qua các hoạt động ngoại khóa.

UBND xã thực hiện nghiêm túc Luật Di sản văn hóa, các nghị định của Chính phủ và Thông tư của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị đối với các di tích lịch sử - văn hóa.

Trong bối cảnh hạn hẹp nguồn ngân sách dành cho các hoạt động bảo tồn, trùng tu di tích hiện nay, cần xem xét điều chỉnh đầu tư nguồn tài chính trọng điểm đối với các di tích cấp quốc gia đang xuống cấp, tránh tình trạng dần trải thiếu hiệu quả dẫn đến lãng phí. Ngoài ra, chính quyền địa phương cần có chính sách thu hút những nguồn lực khác như kêu gọi vốn tài trợ, đóng góp từ các tập thể, cá nhân, doanh nghiệp tại địa phương nhằm tăng thêm sức mạnh tài chính để thúc đẩy hiệu quả công tác quản lý và bảo tồn di tích.

2.2. Tăng cường công tác tuyên truyền bảo vệ di tích đình Thọ Chương

Duy trì công tác thông tin tuyên truyền thường xuyên, liên tục tại để nhân dân nắm vững, hiểu rõ được các giá trị lịch sử, văn hóa, thực hiện nghiêm chỉnh Luật Di sản văn hóa và các văn bản pháp quy về việc bảo vệ và phát huy giá trị di tích. Công tác tuyên truyền phải thực hiện với nhiều hình thức đổi mới, hấp dẫn và đa dạng, hình thành ý thức trách nhiệm, tự giác trong việc gìn giữ di tích LSVH của các tầng lớp nhân dân là một trong những biện pháp chiếm vị trí quan trọng hàng đầu trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của di tích trong đời sống hiện nay.

Gắn kết hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa với giáo dục: Phổ biến kiến thức sâu rộng trong các trường phổ thông về giá trị văn hóa, truyền thống của dân tộc, của cha ông hàm chứa trong các di tích LSVH. Đẩy mạnh hoạt động xuất bản các ấn phẩm về giá trị và hình ảnh di tích đình Thọ Chương, để phục vụ cho công tác hướng dẫn tham quan, nghiên cứu và học tập về di tích.

Để công tác tuyên truyền có hiệu quả, cần đặc biệt chú trọng vào thời điểm người dân đến với di tích như ngày giỗ của Thành hoàng làng, ngày tết cổ truyền, thời gian diễn ra lễ hội và các hoạt động văn hóa khác

tại đình Thọ Chương. Biểu dương kịp thời biểu các tập thể, cá nhân tổ chức có nhiều thành tích trong công tác bảo vệ và phát huy giá trị di tích tạo động lực để người dân tiếp tục đóng góp công sức tâm huyết đối với di tích.

2.3. Phát huy vai trò của cộng đồng

Vai trò của cộng đồng, nhân dân địa phương là yếu tố quan trọng trong hoạt động quản lý di tích, bởi di tích được tạo ra từ cộng đồng, và phục vụ nhu cầu văn hóa, tín ngưỡng đối với cộng đồng. Do vậy, hướng cộng đồng, nhân dân địa phương tham gia vào quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di tích là việc làm quan trọng, nhằm giảm bớt hiện tượng vi phạm di tích, di tích sẽ được bảo vệ và phát huy tốt hơn.

Việc tuyên truyền và vận động thực người dân để Luật Di sản văn hoá đi vào cuộc sống và có hiệu lực trong thực tế, giúp các tổ chức, cá nhân hiểu được giá trị của di tích để từ đó sẽ có cách ứng xử với di tích tích cực hơn, tránh được tình trạng do không hiểu luật mà vi phạm, đồng thời ngăn chặn những hành vi xâm hại tới di tích.

Phát huy vai trò của cộng đồng trong hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Đối với di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam trong quá trình lịch sử cho đến ngày nay được xác định, ghi nhận, lưu giữ, bảo tồn là do cộng đồng cư dân qua nhiều thế hệ và họ chính là những người gìn giữ di tích đình Thọ Chương đến ngày nay.

2.4. Tăng cường thanh tra, kiểm tra, xử lý các vi phạm về di tích

UBND, Ban quản lý di tích xã Đạo Lý, theo dõi đánh giá kết quả hoạt động thanh tra, kiểm tra, nâng cao hiệu quả phối hợp giữa các cấp, các ngành, đặc biệt là phối hợp liên ngành trong quá trình thanh tra, kiểm tra việc chấp hành pháp luật, giải quyết khiếu nại, tố cáo và xử lý vi phạm pháp luật về di sản văn hóa, đảm bảo phát hiện và xử lý kịp thời, dứt điểm các vi phạm, không để tồn tại việc xử lý dây dưa, kéo dài.

Tăng cường công tác thanh, kiểm tra định kỳ hoặc đột xuất các di tích có biện pháp xử lý kịp thời những vi phạm di tích trên địa bàn xã. Đối với các hành vi lấn chiếm, sử dụng sai mục đích trong phạm vi của di tích, phá hoại cảnh quan gây ô nhiễm môi trường gây ảnh hưởng xấu đối với di tích cần có các hình thức xử phạt nghiêm minh đúng người, đúng sự việc.

Công tác thanh tra, kiểm tra cần thực hiện đồng bộ các nội dung như: Biểu dương và khen thưởng kịp thời các tổ chức, cá nhân có đóng góp tích cực trong việc chấp hành pháp luật về di sản văn hóa. Đảm bảo công khai, công bằng và dân chủ. Công tác khen thưởng cần đáp ứng về tinh thần, vật chất, động viên khích lệ

CULTURE

cán bộ văn hóa, quần chúng nhân dân phát huy trí tuệ, tài năng nhằm mang lại hiệu quả tốt cho hoạt động quản lý di tích tại địa phương.

2.5. Đẩy mạnh xã hội hóa công tác quản lý di tích LSVH

Hiện nay, nhà nước đã và đang khuyến khích các cá nhân, tổ chức doanh nghiệp đóng góp, công đức nguồn kinh phí tu bổ di tích, hiến tặng hiện vật cho bảo tàng nhà nước, tổ chức các hoạt động truyền dạy di sản văn hóa phi vật thể v.v... Tuy nhiên, cần bổ sung các quy định, chính sách ưu đãi giảm hoặc miễn thuế đối với đầu tư, hỗ trợ, các hoạt động được thực hiện từ nguồn kinh phí ngoài ngân sách nhà nước theo quy định của pháp luật. Nâng cao vai trò quản lý và định hướng của nhà nước, sử dụng có hiệu quả những đóng góp của nhân dân cho bảo tồn và phát huy giá trị di tích, di sản văn hóa.

Xã hội hóa theo từng giai đoạn như: xã hội hóa về bảo vệ di tích nhằm huy động mọi tầng lớp nhân dân tham gia vào việc giữ gìn, bảo vệ di tích loại bỏ tình trạng xâm phạm, lấn chiếm di tích; xã hội hóa việc tu bổ, tôn tạo để huy động sự đóng góp ủng hộ công sức, tiền của nhân dân cho việc tôn tạo di tích; xã hội hóa về tuyên truyền, giới thiệu di tích giúp người dân hiểu về tuyên truyền di sản văn hóa không chỉ là nhiệm vụ của chính quyền các cấp, mà là trách nhiệm của toàn dân.

Kết luận

Từ những kết quả nghiên cứu và khảo sát về thực trạng công tác quản lý di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam cho thấy, bên cạnh những kết quả đạt được vẫn còn những hạn chế cần được khắc phục. Những giải pháp cụ thể, kịp thời đã góp phần giảm đi những mặt tồn tại, thúc đẩy hiệu quả công tác quản lý, góp phần vào việc bảo tồn và phát huy các giá trị di tích đình Thọ Chương trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1. Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII (1998)**, Nghị quyết số 03-NQ/TW về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc.
- 2. Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI (2014)**, Nghị quyết Hội nghị lần thứ 9 về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước.
- 3. UBND tỉnh Hà Nam (2013)**, Quy định phân cấp quản lý Di tích lịch sử - Văn hóa, danh lam thắng cảnh, di vật, cổ vật, bảo vật Quốc gia trên địa bàn tỉnh Hà Nam (theo Quyết định 48/2013/QĐ-UBND ngày 24/9/2013 của Ủy ban Nhân dân tỉnh Hà Nam).
- 4. Nguyễn Thế Hùng (chủ nhiệm) (2013)**, Bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế, Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ, Cục Di sản văn hóa, Hà Nội.
- 5. Nguyễn Đăng Khoa (1989)**, “Con người và tạo hình chạm khắc đình - đền - chùa”, Tạp chí Nghiên cứu Văn hoá Nghệ thuật, số 1.
- 6. Trần Đình Tuấn (2013) với Luận án Tiến sĩ nghệ thuật: Hình tượng con người trong nghệ thuật chạm khắc đình làng vùng châu thổ sông Hồng.**